

INFORME SOBRE LA DENOMINACIÓ D'ALBERIC I ALBERIQUE

Autor: Germà Colon i Doménech

Data aprovació Ple: 1992

¿Quina és la denominació valenciana del topònim que en castellà és *Alberique*? és la pregunta que em formula el Consell Valencià de Cultura i a la que amb molt de gust procuraré de respondre.

Som davant un nom d'origen àrab: *al-barīd* “la posta”, i d'acord amb aquest ètimon¹ apareix en el *Llibre del Repartiment* (1238) com a *Alberit* amb una -t final. Per un canvi de sufix, degut a l'atracció dels noms llatins en -ICUS, passà a una terminació en -k, la qual és grafiada ja des d'antic com a *Alberich* o *Alberic*. Així en un document del rei Jaume I de l'any 1269 es parla de la séquia de *Alberic* (J.E. Martínez Ferrando)², mentre que en el *nomenclator* del canonge Sanchis Sivera tenim *Alberich* (1273) i *Albarich* (1312)³; l'alternança e-a de les vocals pretòniques és normal i també es presenta en l'antropònim *Alberic-Albaric*, d'origen germànic.

La de documentació toponímica d'*Alberic* i *Alberich* és molt abundant,⁴ mentre que això d'*Alberique* és una castellanització tardana, sense cap justificació en valencià. El propi Cavanilles, que no és gens sospitos, escriu en castellà sempre *Alberic* (sense -h final), i parlant de la Baronia cita un “proverbio Valenciano” que jo copie mantenint la grafia del autor il·lustrat: *Si vols viure poc y ferte ric, vesten á Alberic: si ens vols mes, á Masalavés*⁵. encara en l'any 1804 en la documentació madrilenya sobre el plet a pròposit de la incorporació de la vila a la Corona es parla de “la reincorporación a la Corona de *la villa de Alberich*, con su jurisdicción civil y criminal” al costat de “*la villa de Alberique del Reino de Valencia*”.⁶

L'aparició d'*Alberique* és una de les adaptacions poc encertades que es van emprendre en època relativament moderna, com la que també es va fer a Catalunya amb *Vique* (per *Vic* o *Vich*). Crec que és obra d'uns pocs autors dels segles XVII i XVIII, que escrivint en castellà posen l'híbrid *Alberique* (el primer que conec és en 1610 Gaspar Escolano, *Primera Década*, llibre VIII, col. 975), però esta circumstància no hauria de tenir cap significació i s'hauria d'adoptar d'una bona vegada el nom valencià autèntic.

Pel que fa a l'ortografia en la representació del so de l'africada sorda final, tenim tres possibilitats teòriques: *Alberik*, *Alberich* i *Alberic*. la primera és absurda en les nostres latituds. La forma *Alberich* respon a una

necessitat de la *scripta* medieval de distingir en la lletra manuscrita la c de la t finals; per això es trobà la solució d'afegir una -h. Hui aixó ja no té cap sentit; si ara escrivim *Alberich* per restar fidels a una certa tradició, correm el risc que molta gent pronuncie a la castellana **Alberitx* o **Alberig*. La grafia verdadera, que també té les seues lletres de noblesa (Jaume I, etc.) i respon a les normes ortogràfiques seguides per la Generalitat Valenciana, és sense cap ombra de dubte *ALBERIC*.

Germà COLÓN DOMÈNECH
Catedràtic de la Universitat de Basilea i
Director del Seminari de Filologia Romànica.
Basilea, 11 de març de 1992

NOTES

¹ C. BARCELÓ TORRES, *Toponímia aràbiga del País Valencià*, Xàtiva 1982, p. 74.

² J.E. MARTÍNEZ FERRANDO, *Catálogo de los documentos del antiguo Reino de Valencia*, I: *Jaime I, el Conquistador*, Madrid 1924, p. 40, núm. 159.

³ J. SANCIS SIVERA, *La diócesis valentina. Nuevos estudios históricos*, València 1923; *Nomenclator geográfico-eclesiástico de los pueblos de la Diócesis de Valencia*. València 1922, pp. 27-28.

⁴ Vegeu, J. HUGUET, "Inventari de l'Arxiu Municipal d'Alberic), in: *Primer Congreso de historia del País Valenciano*, València 1973, I, pp. 641-671.

⁵ Antonio Joseph CAVANILLES, *Observaciones sobre la Historia Natural, Geografía, Agricultura, población y frutos del Reyno de Valencia*, vol. I, Madrid 1795, p. 196.

⁶ Mª Milagros CÁRCEL ORTÍ, *Relaciones sobre el estado de las diócesis valencianas*, València, Generalitat Valenciana, 1989, II, p. 859.